



Burhanettin Duran

bduran@setav.org

TÜRKİYE BUNA MÜSAADE ETMEZ

BUGÜNKÜ İDLİB KRİZİ, YARINKİ SURİYE'NİN GELECEĞİNE KARAR VERME GERGİNLİĞİ ASLINDA. İDLİB'DE YENİ SURİYE'NİN KOORDİNATLARININ ÖN HESAPLAŞMASI YAŞANIYOR. FAKAT TÜRKİYE'NİN GÜVENLİK KAYGILARINA CEVAP VEREMEYEN YENİ BİR SURİYE KURULAMAZ, TÜRKİYE BUNA MÜSAADE ETMEZ.

27 Şubat Perşembe günü İdlib'den yüreğimizi yakan acı haber geldi. 34 askerimiz Esed güçleri tarafından şehit edildi. Milletimizin ve kahraman askerlerimizin ailelerinin başı sağ olsun. Türk askerinin konumu Rus makamlarına bildirildiği halde hain saldırıyı engelleyemeyen Moskova'nın da İdlib'de yaşananlarda sorumluluk payı vardır. Saldırıdan sonra Ankara, tüm gece SiHA'larla yüzlerce hedefi vurdu ve yüzlerce rejim unsurunu etkisiz hale getirdi. Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın başkanlığında yapılan Güvenlik Kurulu toplantısından sonra Türkiye muhataplarına gerekli cevabı en sert şekilde verdi.

İletişim Başkanı Altun tarafından uluslararası topluma yapılan "sivilleri korumak için harekete geçme ve uçuşa yasak bölge kurma"

çağrısı önemliydi. Açıklamadaki "İdlib'de yaşananlara göz yuman liderlerin, Ruanda'da, Bosna'da soykırımı izlemekle yetinen seleflerinden bize göre hiçbir farkı yoktur." vurgusu uzun zamandır küresel güçlerin unuttuğu insani ve vicdani yaklaşımın yine Türkiye tarafından gösterildiğini ortaya koydu. Türkiye, açıkça yeni bir soykırımı geçit vermeyeceğini ilan etmiş oldu.

Son Noktaya Kadar

Kuşkusuz Ankara bu uyarılarla yetinmedi. Suriyelilere Avrupa'ya gitme kapısını açtı. Batı başkentlerine İdlib yükünü artık tek başına taşıyamayacağını gösterdi. NATO'yu da olağanüstü toplantıya çağırıldı. Ayrıca Başkan Erdoğan, Trump, Putin, Merkel ve Macron gibi liderlerle görüştü. Bu çabaların hepsi Ankara'nın İdlib krizini çözmek için diplomasiyi



sonuna kadar kullanma gayretini gösteriyor. Ancak kapsamlı operasyondan da vazgeçilmiş değil. Aksine Erdoğan'ın, bu konuda öncekinden daha kararlı olduğu açıklandı. Bu itibarla Erdoğan ve Putin'in ikili zirvesi nihai kararın verileceği yer olacak. Putin'in yaklaşımı çok önemli. Erdoğan nezdinde erozyona uğrayan güveni kurtarabilmesi için artık çok az zamanı kaldı. Ya Esed, rejimini Soçi sınırlarına çekecek ya da Türkiye'nin bunu yapması için aradan çekilecek. Bu ne kadar gecikirse ve sahadaki askeri kayıplar artarsa ilişkilerdeki güveni toplamak zorlaşacak. Moskova'nın İdlib için Ankara ile uzun dönemli stratejik çıkarlarını tehlikeye atması ise rasyonel görünmüyor.

Son Şans

34 askerimizin şehit edilmesi kuşkusuz İdlib krizinde yeni bir aşama. Moskova saldırıdaki sorumluluğunu reddetse de Türk-Rus ilişkileri unutulmayacak bir zarar gördü. Lider diplomasisi ikili ilişkilerdeki stratejik bir kırılma öncesi son şans. Soçi sınırları bağlamında yeni bir uzlaşma üretilmezse son yıllarda gerçekleşen yakınlaşma yerini uzaklaşmaya bırakabilir. Suriye ve Libya'da rakip çıkarları bu zamana kadar yönetebilen iki başkanın arasına mesafenin girmesi İran'dan Libya'ya uzanan hatta yeni eğilimleri getirebilir. Bu mesafeyi kullanmak isteyecek çok sayıda aktör var. Ankara sadece Moskova'nın ne yapacağını takip etmiyor. Aynı zamanda Washington ve Brüksel'in tepkisini de dikkatle izliyor. İlk açıklamalar olumlu olmakla birlikte asıl mesele somut desteğin ne olacağı. Bu açıdan Erdoğan'ın Trump ile görüşmesi Putin ile yaptığı kadar önemliydi.

Washington Ne Yapacak?

Washington'da "Suriye'de Rusya'ya karşı askeri angajmana girmeyelim" havası hakim olursa hem Türkiye ile ikili ilişkileri toparlama fırsatı kaçırılır hem de



İstanbul Milletvekilleri Buluşması programında konuşan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Biz oraya Esed'in davetlisi olarak gitmedik. Biz oraya Suriye halkının davetlisi olarak gittik. Sayın Putin'e de söyledim. 'Sizin orada ne işiniz var? Eğer siz üs kuracaksınız, üssü yine kurun ama bizim önümüzden çekilin. Bizi rejimle baş başa bırakın. Biz gereğini yaparız' dedim" ifadelerini kullandı. (29 Şubat 2020)



NATO ve ABD'nin Türkiye'yi yine yalnız bıraktığı duygusu Türkiye kamuoyunda derinleşir. "Gerçek dostunuzun, mültefikinizin biz olduğunuzu anladınız mı?" mealindeki cümlelerin bugüne hiçbir katkısı yok. Gün söylem değil eylem zamanı. İdlib krizi için verilebilecek "somut desteği" şu aşamada S-400'e bağlamak da hiç isabetli değil. Muhafiflere verilecek birkaç askeri malzeme ya da sembolik açıklama ve ziyaretler hiçbir şekilde yeterli görülmecektir.

Senatör Graham'ın "uçuşa yasak bölge kurulması" önerisi gündeme alınmalı. Bugün İdlib'de askeri angajmandan kaçan Washington, Moskova'ya yarınki Suriye masasında bir iddiası olmadığını şimdiden deklare etmiş demektir. Yine Rusya'nın mülteciler üzerinden Avrupa'yı esir alacağı bir süreçte onay vermesidir. Ankara'ya da "Moskova ile çalışmaktan başka seçeneğin



İdlib'deki operasyonda hedefleri bir bir yok eden SİHA'lar tarihi bir işlev gördü.

yok" mesajı vermektir. Mülteci yükünü taşıyamayan Ankara, Suriyelilerin Avrupa'ya yürüyüşünü engellemez. Bu asla bir şantaj değil. İç istikrarını koruma gayretindeki Türkiye'ye, Batı başkentlerinin dolaylı olarak sunduğu son seçeneğin uygulamaya geçmesi demek.

Güven Tazelemek Zor

Gelinen aşamadan hareketle Kremlin neden İdlib konusunu bu kadar geriyor sorusunu sormak gerekir. Muhtemelen, Esed'in İdlib'i ele geçirmesiyle Suriye iç savaşında yeni bir evreye geçileceği düşünülüyor. Mesele artık ABD ve Türkiye'nin kontrolündeki bölgelerin kaderine odaklanacak. Rusya, toprak bütünlüğünü koruyarak Suriye'yi istikrara kavuşturmak istiyorsa Türkiye ile çalışmak durumunda. Siyasi geçiş sürecinde ve ülkenin yeniden imarında da en etkili aktörlerin başında Türkiye geliyor. Moskova, ikili ilişkilerdeki güveni zayıflatan tavrını bir an önce terk etmeli.

Başkan Erdoğan'ın 29 Şubat'taki konuşmasında Türkiye'nin pozisyonu ve güvenlik kaygıları konusunda Kremlin'e yaptığı çağrı çok önemli. Moskova'nın bunu dikkate alması gerekiyor. Şurası net, Rusya, Türkiye'nin ulusal güvenliğini sıkıntıya soktukça ikili iş birliği zemin kaybedecek. Ve Moskova'nın bu çağrıya kulak tıkamaya devam etmesi durumunda üzerine titizlenen "güven" yitirilecek. Bu da Ankara'yı Moskova ile ikili ilişkileri yeni ve kalıcı bir şekilde değerlendirmeye iter. Kremlin bu kadar yatırım yaptığı bir ilişkinin kaybedilmesinin rasyonel olmadığını herhalde anlayacaktır. Bu aşamaya gelmeden bir uzlaşının üretilmesi için Putin'in daha önce yaptığı gibi uzlaşmaya açık olması gerekir. Zira sahadaki gerginlik aradaki güveni yıkacak aşamaya çoktan geldi. "Uçurum kenarı" politikası için yer kalmadı. Geri çekilmesi gereken Moskova'dır.

Saldırıları Durmalı

Ankara için Esed rejiminin "Sünnileri Suriye'den çıkarmak" şeklindeki demografi tasfiye politikası kabul edilemez. Tıpkı YPG'nin terör koridoru kurmasına müsaade edilemeyeceği gibi. Bu gerçeğin de Türkiye'nin birinci gündem maddesi olduğunu Başkan Erdoğan 29 Şubat'taki konuşmasında açık şekilde yeniden hatırlattı muhataplarına. ABD ve Rusya'nın yazılı mutabakatlara rağmen PYD-YPG'yi olması gereken yere göndermediklerini iki lidere de telefon görüşmelerinde söy-

lediğini ve bunu yakından takip ettiklerini belirtti.

Öte yandan devam eden Esed saldırıları ile birlikte 6-7 milyon Suriyelinin ülkesine dönmesi bir hayal olacaktır. Aksine 2-3 milyon Suriyelinin daha ülkeden sürülme riski var. Bu yüzden Türkiye, üç bölgede ve muhtemelen İdlib'de kuracağı güvenli bölgelerde belirli bir süre daha kalmak zorunda. Askeri hareketin gayesi budur. Rusya'nın Suriye angajmanı ne kadar sürer bilemem. Ancak Suriyelilerin önemli bir kısmının ülkesine döneceği bir siyasi süreç oluşturulmadıkça Türkiye, mevcut bölgelerden çekilemez. Türkiye en üst seviyeden defalarca vurgulamasına rağmen birilerinin Ankara'yı "yayılmacı" diye nitelendiğinin de hiçbir önemi yok.

Bakmayın CHP'nin "Esed ile görüşün" önerisine ve "ne işimiz var İdlib'de?" laflarına. Muhalefette olmanın lüksünü yaşıyor. Türkiye'de hangi parti ya da siyasetçi iktidarda olursa olsun, Suriye politikasının merkezine mültecilerin dönüşünü ve YPG ile mücadeleyi almak zorunda. Güvenlik ve istikrarımızın olmazsa olmazı budur. Başta Rusya olmak üzere bölgede etkisi olan bütün güç merkezlerinin bunu anlaması gerekiyor. Anlamadıkları sürece Türkiye kendi göbeğini kendi kesmeye devam edecek.

Çünkü Türk askerinin Suriye'nin kuzeyindeki varlığının iki temel sebebi var: Birincisi, PKK-YPG dahil terör örgütleriyle mücadele. İkincisi, Esed rejiminin yerinden ettiği ve Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin ülkelerine dönmesi. Bu yüzden asıl rejim, muhalif gördüğü Suriyelileri vatanlarından koparıp Türkiye'ye göndermekten vazgeçmeli. Bugünkü İdlib krizi, yarınki Suriye'nin geleceğine karar verme gerginliği aslında. İdlib'de yeni Suriye'nin koordinatlarının ön hesaplaşması yaşanıyor. Fakat Türkiye'nin güvenlik kaygılarına cevap veremeyen yeni bir Suriye kurulamaz, Türkiye buna müsaade etmez. **K**

Başkan Erdoğan'ın 29 Şubat'taki konuşmasında Türkiye'nin pozisyonu ve güvenlik kaygıları konusunda Kremlin'e yaptığı çağrı çok önemli. Moskova'nın bunu dikkate alması gerekiyor. Zira sahadaki gerginlik aradaki güveni sarsıyor. "Uçurum kenarı" politikası için yer kalmadı. Geri çekilmesi gereken Moskova'dır.